

МАРТИНИШИН Г.Р., аспірант
(Львівський національний університет
ім. Івана Франка)

УДК 343.15:343.235

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВИЛ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ ВИРОКІВ

Розглянуто особливості правил призначення покарання за сукупністю вироків. Запропоновано зміни, спрямовані на вдосконалення законодавчого регулювання питання призначення покарання за сукупністю вироків.

Ключові слова: призначення покарання, сукупність вироків, постановлення вироку, вступ вироку в законну силу, невідбута частина покарання, способи визначення остаточного покарання.

Рассмотрены некоторые особенности правил назначения наказания по совокупности приговоров. Предложены изменения, направлены на усовершенствования законодательного регулирования вопроса назначения наказания по совокупности приговоров.

Ключові слова: назначение наказания, совокупность приговоров, вынесение приговора, вступление приговора в законную силу, неотбытая часть наказания, способы определения окончательного наказания.

Peculiarities of rules of passing the punishment in case of the totality of sentences are covered in the article. Amendments aimed at improvement of the legislative regulation of the issue of passing the punishment in case of the totality of sentences are suggested.

Key words: passing the punishment, totality of sentences, imposition of a sentence, sentence coming into force, uncompleted part of the punishment, ways of the final punishment defining.

Правове регулювання і практика призначення покарання за сукупністю вироків потребує вдосконалення. Про складність і недостатню розробленість правил призначення покарання за сукупністю вироків свідчать численні помилки в судовій практиці. Вивчення матеріалів кримінальних справ привело нас до думки, що помилки у призначенні покарання за сукупністю вироків є типовими, що свідчить про недосконалість законодавчої конструкції ст. 71 КК України. З огляду на вищенаведене, вважаємо за необхідне висловити пропозиції щодо вдосконалення врегулювання цього питання на законодавчому рівні.

В Україні на сьогодні немає жодного монографічного дослідження питання призначення покарання за сукупністю вироків. Окремі аспекти цього питання були висвітлені в межах публікацій: А.А. Ахобекова, М.І. Бажанова, В.М. Білоконева, А.В. Брілліантова, Е. А. Борисенко, Д. Ю. Борченко, Д. С. Дядькіна, С.Ю. Жинкіної, Е.Г.Камишової, Ю.А. Красікова, Н.М. Крупської, В.П. Малкова, К.В. Ображиева, Ю.Е. Пудовочкіна, А. В. Скорнякова, С.Г. Співак, Н.А. Стручкова, М.Т. Таціліна, В. І. Тютюгіна, В.М. Урчукова, Т.Г. Черненко, Т.Г. Чернової, Ю.Н. Юшкова та ін. Однак багато питань залишилось недостатньо дослідженими чи недослідженими взагалі.

На наш погляд, для вдосконалення врегулювання вказаного питання на законодавчому рівні, потрібно по-новому підійти до застосування правил призначення покарання за сукупністю вироків.

Найперше вважаємо за необхідне визначити у ст. 71 КК України що собою являють правила призначення покарання за сукупністю вироків і коло осіб до яких вони застосовуються. Оскільки відсутність такого законодавчого визначення породжує в теорії кримінального права, а також і на практиці неоднозначні підходи до застосування правил призначення покарання, передбачених ст. 71 КК України.

В кримінально-правовій літературі існує плюралізм думок щодо визначення поняття сукупності вироків. Так, С. Ю. Жинкіна сукупність вироків визначає як постановлення нового вироку особі, щодо котрої наявний вирок суду, який набрав законної сили, за яким не відбуто повністю основне і (або) додаткове покарання, або ж в період іспитового строку при умовному засудженні чи в період невідбутої частини покарання при умовно-достроковому звільненні [1, с.88]. На думку Н. М. Крупської сукупністю вироків слід вважати вчинення засудженим після постановлення вироку нового злочину, якщо основне і (або) додаткове покарання за поперед-

нім вироком ним не було повністю відбуто. Під поняттям «постановлення вироку», на її думку, треба розуміти його публічне проголошення [2, с.10]. Ображиев К. В. під сукупністю вироків пропонував розуміти вчинення злочину особою, котра засуджена вироком суду, який набрав законної сили за вчинений раніше злочин, але котра не відбула повністю покарання. Він також пропонує законодавчо визначити сукупність вироків як самостійну форму множинності злочинів [3, с. 174-177]. На думку, С. Т. Співак, сукупність вироків – це вчинення особою нового злочину до відбуття покарання, призначеного за першим вироком, яка є самостійним видом множинності злочинів і має особливе правове значення, яке виражається у спеціальному порядку призначення покарання [4, с.8-9]. Урчуков В. М. сукупністю вироків пропонує вважати вчинення злочину особою, котра має судимість за раніше вчинений злочин і котра не відбула повністю покарання. Він також, як і К. В. Ображиев, пропонує таку кримінально-правову норму закріпити у відповідній главі, в якій визначено види множинності злочинів [5, с.177-178]. На думку Т. Г. Чернової, сукупність вироків – це вчинення засудженим після проголошення судом вироку нового злочину, якщо основне і (або) додаткове покарання за цим вироком ним не було відбуто повністю або не пройшов випробувальний строк при умовному засудженні, невідбутий строк при умовно-достроковому звільненні або при відстрочці відбування покарання вагітній жінці або жінці, яка має малолітніх дітей [6, с.10].

На наш погляд, призначення покарання за сукупністю вироків не є окремим видом множинності злочинів, а лише одним із різновидів наслідків множинності, а правила, передбачені ст. 71 КК України, є спеціальними правилами при множинності злочинів. З огляду на це, видається, що правильніше вести мову про призначення покарання за спеціальними правилами про сукупність вироків, *під якими слід розуміти правила вибору виду покарання та його розміру (строку) при постановленні вироку щодо особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин.*

Вважаємо, що правила призначення покарання за сукупністю вироків необхідно застосовувати з моменту вступу вироку в законну силу, оскільки лише з цього моменту вирок набуває юридичного значення, зокрема, відповідно до ст. 88 КК України, породжує судимість. Саме з моменту набрання обвинувальним вироком суду законної сили для особи настає кримінальна відповідальність [7]. Більше того, з моменту набрання вироком суду законної сили він стає обов'язковим до виконання, адже відповідно до ст.4 КВК України лише вирок суду, який набрав законної сили, є підставою для виконання і відбування покарання. З огляду на це, пропонуємо шляхом внесення змін до ст.71 КК України визначити, що правила призначення покарання за сукупністю вироків необхідно застосовувати з моменту вступу вироку в законну силу.

На наш погляд, потребує детального дослідження і напрацювання пропозицій щодо вдосконалення також і питання визначення невідбутої частини покарання, призначеного за попереднім вироком. Адже саме з визначенням невідбутої частини покарання, як показує практика, виникає багато питань. Вважаємо, що у випадку звільнення особи від відбування покарання з випробуванням та у разі вчинення такою особою нового злочину після закінчення іспитового строку, але до прийняття рішення судом про її остаточне звільнення, покарання такій особі не може бути призначене за правилами ст.71 КК України, з огляду на те, що іспитовий строк протягом якого на особу було покладено обов'язок не вчиняти нового злочину уже пройшов, а тому покарання, яке призначалось особі за вчинення злочину, до уваги не береться і його не можна вважати невідбутою частиною. Аналогічно, на нашу думку, повинно вирішуватись питання призначення покарання за сукупністю вироків у разі вчинення особою нового злочину після реального відбуття покарання. Оскільки, немає правової підстави для призначення покарання за сукупністю вироків, бо немає невідбутої частини покарання, а наявна ще не знята або не погашена судимість. Пропонуємо, для кращого розуміння суддями положень кримінального закону, вказані положення відобразити у роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду України.

Окрім цього, поділяємо точку зору, висловлену В.М. Бурдіним про доцільність запровадження на законодавчому рівні умовного звільнення від покарання чи його відбування на підставі закону про амністію [8, с.335-337]. Варто погодитись з В. М. Бурдіним у тому, що «застосування амністії не пов'язується законодавцем ні з проявами позитивної посткримінальної поведінки, ні з строками, які пройшли від часу вчинення злочину, а також зміною будь-яких інших обставин. Адже

амністія для особи повинна бути неочікуваним «актом пробачення» вчиненого нею злочину. В іншому випадку амністія тільки породжуватиме відчуття безкарності і сприятиме рецидиву. Очевидно, що особа, яка вчинила злочин, і отримала «прощення» цього злочину від держави, повинна довести, що вона гідна такої довіри і рішення про її звільнення не буде породжувати у неї відчуття безкарності. Незважаючи на те, що застосування амністії можна розглядати як прояв дії принципу гуманізму, амністія не є огульною лібералізацією, яка гарантує певним категоріям осіб прощення їхніх злочинів. При цьому не варто забувати і про необхідність забезпечення прав потерпілих від злочинів, відносно яких також повинен діяти принцип гуманізму» [8, с.337-338]. З огляду на вищевказане, пропонуємо невідбутою частиною покарання, у разі вчинення особою нового злочину, вважати ту частину невідбутого строку покарання від якої особа була звільнена на підставі закону про амністію.

Вважаємо необгрунтованим законодавче положення про те, що заміна невідбутої частини покарання більш м'яким можлива щодо особи, котра раніше звільнялася умовно-достоково і вчинила новий умисний злочин протягом невідбутої частини покарання. Якщо слідувати такій логіці законодавця, то виходить, що вчинення нового злочину є обставиною, яка пом'якшує покарання. Безперечно, вчинення особою нового, тим більше, умисного злочину під час невідбутої частини покарання не свідчить про зниження рівня її суспільної небезпечності, а навпаки. З огляду на це, пропонуємо виключити законодавче положення про те, що до осіб, котрі раніше звільнялися умовно-достоково і вчинили новий умисний злочин протягом невідбутої частини покарання, можна застосовувати, відповідно до ст.82 КК України, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким.

Вважаємо, що про визначення невідбутої частини покарання (як основного, так і додаткового) потрібно вести мову і у разі вчинення нового злочину особою, котрій було призначено покарання за вчинення першого злочину, але вона ухилялася від відбування покарання, а згодом вчинила новий злочин, за умови, що не пройшли, передбачені ст.80 КК України, строки давності виконання обвинувального вироку. Необхідність у визначенні невідбутої частини покарання виникає, на наш погляд, також у випадку вчинення нового злочину особою, котра відповідно до ст.84 КК України була звільнена від покарання за хворобою, а після одужання була направлена для відбування покарання. В такому разі, невідбутою частиною покарання, слід вважати покарання, яке залишилось після скасування примусових заходів медичного характеру і вчинення особою нового злочину. Тому, пропонуємо закріпити вказані положення шляхом внесення зміни до постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2004 року №7 «Про практику призначення судами кримінального покарання».

Разом з тим, не погоджуємось з позицією Пленуму стосовно того, що невідбутою частиною покарання слід вважати покарання, від якого звільнено неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Варто наголосити на тому, що на відміну від ст.75 КК України, за якою передбачено звільнення від відбування покарання, коли особі покарання призначається, а потім особу від цього покарання звільняють, встановлюючи іспитовий строк, відповідно до ст.105 КК України, суд не призначає неповнолітньому покарання і згодом не звільняє від відбування призначеного покарання, застосовуючи примусові заходи виховного характеру, а виносить ухвалу (суддя – постанову) про закриття справи без призначення покарання і застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру. Тобто, невідбутої частини покарання, як такої, немає. З огляду на це, у разі вчинення неповнолітнім, до якого було застосовано примусові заходи виховного характеру, нового злочину в процесі виконання зазначених заходів, йому не може бути призначено покарання за сукупністю вироків в порядку ст.71 КК України.

Важливим питанням, яке потребує з'ясування, на наш погляд, залишається питання визначення моменту, який який розмежовує відбуту та невідбуту частини покарання. На наш погляд, таким моментом є постановлення вироку за новий злочин. Приходимо до такого висновку з наступних міркувань: засуджений продовжує відбувати покарання за вчинений злочин, незалежно від діяльності слідчого чи суду щодо розслідування або розгляду справи про вчинення нового злочину, і відбування такого покарання зупиняється, коли постановлюється вирок за новий злочин, бо під час постановлення вироку вираховується частина покарання, яка залишилась невідбутою і покарання призначається за сукупністю вироків. Відповідно, відбуваюча час-

тиною покарання слід вважати строк від початку відбування покарання або вступу вироку в законну силу, якщо покарання реально не відбувалось, і до моменту постановлення вироку суду (а не набрання ним законної сили) за другий злочин. З огляду на вищенаведене, приходимо до висновку про необхідність закріплення у ст.71 КК України положення про те, що невідбутою частиною слід вважати частину покарання, яка залишилася на момент постановлення вироку за нововчинений злочин.

Разом з тим, вважаємо, що строк перебування особи у слідчому ізоляторі під час проведення досудового розслідування, а також у медичному закладі не повинен зараховуватись до строку відбування покарання у зв'язку з тим, що дізнання та досудове слідство, відповідно до вимог КПК, спрямоване на збирання, дослідження, оцінку та перевірку доказів; під час перебування особи у медичному закладі вона проходить лікування. Законодавець у ст.50 КК України визначив триєдину мету покарання: кара за вчинений злочин, виправлення засудженого та запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. З огляду на це законодавче положення, не можна, на наш погляд, вважати, що особа під час перебування у зазначених установах відбуває покарання, оскільки мета покарання щодо такої особи не досягається. Тому, пропонуємо закріпити законодавче положення наступного змісту: «строк перебування особи у слідчому ізоляторі під час проведення досудового розслідування, а також у медичному закладі не зараховується до строку відбування покарання».

Важливим питанням, яке на наш погляд, потребує особливої уваги, залишається питання визначення максимальної межі покарання, яке може бути призначене за сукупністю вироків. Узагальнивши дані, одержані при анкетуванні суддів, а також проаналізувавши більш як 250 кримінальних справ, ми дійшли висновку про необхідність ліквідації максимальної межі покарання у разі призначення покарання за сукупністю вироків. На підтвердження своєї позиції наведемо ряд аргументів:

1. Правила, визначені у ст.71 КК України є спеціальними правилами призначення покарання при множинності злочинів, коли особа вже зазнала осуду з боку держави. Більше того, така особа була направлена до спеціальної установи для відбування покарання і під час такого відбування, вчинила новий злочин, зігнорувавши вимоги, які ставилися до її поведінки і порушуючи встановлений державою особливий порядок, який існує у відповідних кримінально-виконавчих установах. А тому, очевидно, що призначення покарання за такими правилами повинно посилювати, а не пом'якшувати кримінальну відповідальність особи.

2. На наш погляд, встановлюючи максимальну межу строків і розмірів покарань, законодавець тим самим обмежує призначення судами справедливого покарання. Оскільки, призначаючи покарання за кожен злочин (врахувавши характер і ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину, особу винного, обставини вчиненого злочину), суд не завжди зможе призначити покарання, необхідне і достатнє для виправлення особи, бо кожного разу йому доведеться виходити з того, який строк і розмір покарання треба призначити, щоб не вийти за межі, встановлені законодавцем.

3. Незрозумілою видається така «акція» з боку держави, коли при призначенні покарання за сукупністю вироків відбувається зменшення строків і розмірів покарання, в той час, як за вчинення одиничного злочину, суд може призначити особі максимальний розмір чи строк покарання в межах санкції статті. Виходить, що сам законодавець вказує на зниження рівня суспільної безпеки особи і тому встановлює максимальну межу строків і розмірів покарання у разі призначення покарання за сукупністю вироків.

4. Можливо, варто залишити максимальну межу покарання, яке може бути призначено за сукупністю злочинів, щоб уникнути ситуації, коли особі за вчинення злочинів буде призначено 100 і більше років позбавлення волі, адже, і справді, в такому разі про мету виправлення особи говорити не доводиться. Однак, на відміну від призначення покарання за сукупністю злочинів, коли складанню можуть підлягати два, три або більше злочинів, при призначенні покарання за сукупністю вироків «складанню» підлягають лише два вирокі. З огляду на це, вважаємо, що у разі ліквідації максимальної межі покарання, призначеного за сукупністю вироків, не виникне ситуація, коли особі буде призначено невиправдано великий строк покарання (тому, що буде існувати максимальна межа покарання за сукупністю злочинів), який вона в силу об'єктивних обставин, зважаючи на тривалість життя людини, не зможе відбутися.

З огляду на вищенаведене, приходимо до висновку про необхідність ліквідації максима-

льної межі покарання, призначеного за сукупністю вироків. Якщо буде ліквідована максимальна межа покарання, то спосіб поглинання одного покарання іншим, на нашу думку, може бути застосований судом лише у випадку призначення за одним із вироків покарання у виді довічного позбавлення волі. За таких умов, остаточне основне покарання за сукупністю вироків може бути призначено одним із таких способів: часткове або повне приєднання покарання, одночасне виконання покарань, яке є різновидом повного складання, а також поглинання одного покарання іншим. Остаточне додаткове покарання за сукупністю вироків може бути призначено шляхом: повного (в тому числі одночасного виконання покарань) або часткового приєднання.

Варто наголосити на тому, що, незважаючи на вживання законодавцем у ст.71 КК України терміну «складання покарань», призначаючи покарання за сукупністю вироків, суд застосовує спосіб приєднання, а не складання покарань як це відбувається при призначенні покарання за сукупністю злочинів. З огляду на це, пропонуємо внести зміни до ст.71 КК України і привести у відповідність термін, вжитий законодавцем, самому порядку призначення покарання.

Вартим уваги, видається, питання призначення покарання особі, засудженій за злочин, вчинений за межами України, котра, не відбувши призначеного їй покарання, знову вчинила новий злочин на території України. Відповідно до ч.1. ст.9 КК України, вирок суду іноземної держави *може бути врахований*, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України. Вважаємо, що у випадку вчинення особою нового злочину протягом невідбутої частини покарання, ця частина покарання не може, а повинна бути врахована судом при призначення покарання за сукупністю вироків, якщо між державами укладені відповідні конвенції про правову допомогу. В іншому разі порушується принцип невідворотності покарання і втрачається значення вироку суду іноземної держави для постановлення якого працівниками правоохоронних і судових органів іноземної держави було докладено чимало зусиль і витрачено коштів. З огляду на це, пропонуємо внести зміни до ст.9 КК України, шляхом закріплення положення наступного змісту: «Вирок суду іноземної держави *повинен бути врахований*, якщо між державами укладені відповідні конвенції про правову допомогу, у випадку засудження громадянина України, іноземця або особи без громадянства за злочин, вчинений за межами України, та вчинення ним нового злочину на території України. У разі наявності частини покарання, яка залишилась не відбута за вироком суду іноземної держави, вона має бути приєднана до покарання за новий злочин за правилами про сукупність вироків».

Отже, підсумовуючи вищенаведене, приходимо до наступних висновків:

1. Підсумовуючи вищенаведене, приходимо до висновку, що правова регламентація правил призначення покарання за сукупністю вироків у чинному КК України недосконала, диспозиція ст.71 КК України має ряд недоліків і потребує внесення змін.

2. Пропонуємо викласти ст.71 КК України у такій редакції:

Стаття 71. Правила призначення покарання за сукупністю вироків

1. Правила призначення покарання за сукупністю вироків застосовуються до особи, котра після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинила новий злочин.

2. За правилами про сукупність вироків суд до покарання, призначеного за новий злочин, приєднує частину покарання, яка залишилась не відбута за попереднім вироком.

3. Невідбутою частиною слід вважати частину покарання, яка залишилась на момент постановлення вироку за нововчинений злочин. Строк перебування особи у кримінально-виконавчих установах під час проведення досудового розслідування, а також у медичному закладі не зараховується до строку відбування покарання.

4. Остаточне основне покарання за сукупністю вироків може бути призначено одним із таких способів: повне приєднання покарання (в тому числі, одночасне виконання покарань), часткове приєднання покарання, а також поглинання одного покарання іншим. Приєднанню підлягає лише однорідне покарання, різнорідні покарання (і основні, і додаткові) завжди виконуються самостійно. Спосіб поглинання одного покарання іншим може бути застосований судом лише у випадку призначення за одним із вироків покарання у виді довічного позбавлення волі.

5. Остаточне додаткове покарання (у разі приєднання невідбутої частини додаткового покарання, до додаткового покарання, призначеного за новий злочин) може бути призначено

одним із таких способів: повного (в тому числі одночасного виконання покарань) або часткового приєднання. Призначене за одним із вироків додаткове покарання або невідбута його частина за попереднім вироком підлягає приєднанню повністю до основного покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків.

6. Суд зобов'язаний призначити покарання шляхом повного приєднання невідбутої частини покарання у випадку, коли хоча б один із злочинів, що входить в сукупність, є умисним. Суд має право призначити покарання шляхом часткового приєднання, з урахуванням особи винного та всебічного, повного і об'єктивного дослідження всіх обставин справи, у випадку вчинення особою, котра була засуджена за необережний злочин, нового злочину через необережність. У разі призначення покарання за сукупністю вироків шляхом часткового приєднання, остаточно покарання, призначене за сукупністю вироків, має бути більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбутої частини покарання за попереднім вироком, крім випадків, коли за один із злочинів, що входять в сукупність, призначено покарання у виді довічного позбавлення волі.

7. Якщо засуджений після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, але до повного відбуття основного чи додаткового покарання, призначеного за цим вироком, вчинив два або більше злочинів, суд призначає покарання за ці нові злочини за правилами, передбаченими у статті 70 цього Кодексу, а потім до остаточного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

Список використаної літератури:

1. Жинкина Е.Ю. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: дис...к.ю.н.-Краснодар, 2002.– 174 с.
2. Крупская Н. Н. Назначение наказания по совокупности преступлений и приговоров.- Автореф. дис...к.ю.н.- Ростов-на-Дону, 2007.– 27 с.
3. Ображиев К.В. Юридическая природа совокупности приговоров // Труды юридического факультета Ставропольского государственного университета. Выпуск 3 / Ставропольский государственный университет. – Ставрополь, 2003. – С. 174-177.
4. Спивак С.Г. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: автореф. дис... канд. юрид. наук.-М., 2007.- 32 с.
5. Урчуков В. М. Понятие совокупности приговоров. // «Черные дыры» в российском законодательстве. – 2006. - №4. – С.177-178.
6. Чернова Т. Г. Назначение наказания по совокупности приговоров по уголовному праву России: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Йошкар-Ола: 2001 (Из фондов Российской Государственной библиотеки).- 187 с.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) №9-рп/99, справа №1-15/99.// [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9339>.
8. Бурдін В. Окремі проблеми застосування амністії в Україні // Вісник Львів. ун-ту. Серія юрид. 2011. Вип.54.-С.335-341.

Надійшла до редакції 09.04.2012

УВАРОВА Н.В., ад'юнкт
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

УДК. 343.6

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, ВЧИНЕНИХ З МОТИВІВ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

Досліджено та визначено зміст об'єктивної сторони злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Ключові слова: об'єктивна сторона злочину; злочини проти життя та здоров'я особи; расова, національна, релігійна нетерпимість; суспільно небезпечне діяння; суспільно небезпечні наслідки; необхідний причинний зв'язок.

